

Bibliotekarstudentens nettleksikon om litteratur og medier

Av Helge Ridderstrøm (førsteamanuensis ved OsloMet – storbyuniversitetet)

Sist oppdatert 08.12.20

Bokklubb

“A commercial company that sells new books and backlisted titles by mail to subscribers who agree to purchase a minimum number of titles per year at discount prices, usually from main, alternate, or special selections offered on a monthly basis that may be rejected or returned by the subscriber. To attract new subscribers, an introductory offer of free or heavily discounted titles may be made in exchange for a minimum purchase commitment. Some book clubs offer books of general interest (example: Book-of-the-Month Club); others specialize by genre (mystery, science fiction, etc.), subject (gardening), or academic field or discipline (history).” (Joan M. Reitz i http://lu.com/odlis/odlis_c.cfm; lesedato 30.08.05)

Bokklubber er basert på medlemskap og at medlemskapet forplikter medlemmet til å kjøpe et minimum av bøker fra bokklubbens tilbud i et bestemt tidsrom.

Spesielt i områder med få bokhandel-butikker har bokklubbene gitt lesere tilgang til litteratur (Schütz 2010 s. 75). Det finnes bokklubber med religiøs, ideologisk-politisk eller en annen profil på bøkene som tilbys (Schütz 2010 s. 74). Et eksempel er det amerikanske forlaget Doubleday, som “established the first true crime book club in 1992” (<https://pdf.sciencedirectassets.com/271758/1-s2.0-S0047235200X00098/1-s2.0-0047235295000028/main.pdf>; lesedato 28.01.20).

“Redan från starten 1954 förenade redaktören Stig Carlson utgivningen av tidskriften *Lyrickvannen* med bokutgivning under förlagsnamnet Folket i Bilds Lyrikklubb. Varje abonnent på tidskriften blev samtidigt klubbmedlem med möjlighet att köpa böckerna till särskilt pris. Ekonomiskt stod veckotidningen *Folket i Bild* med sin omfattande förlags- och föreningsverksamhet bakom projektet, och folkbildningstanken uttrycks tydligt i programförklaringen på baksidan av de första bokutgåvorna: “FiB:s Lyrikklubb vill främja intresset för god lyrik genom att skapa ökade direkta kontakter mellan diktarna och allmänheten, sprida kunskaper om lyrik och lyrikläsning, popularisera lyrikläsandet i hem, skola och inom föreningsliv samt förse lyrikläsaren med god lyrik till folkbokspriser.” Bokutgivningen inleddes med antologin *Diktarröster. Nio kritiker om fjorton svenska lyriker*, vilken redigerats av Stig Carlson och utgjorde klubbens årsbok 1954. [...] Antologier intog som synes en viktig plats i utgivningen. Totalt utkom inte färre än 43 stycken i Lyrikklubbens namn. De var oftast geografiskt bestämda, ibland även tidsmässigt som Bengt Jangfeldts och Björn Juléns *Rysk poesi 1890-*

1930, vilken utgavs 1972 och ingick i en kortare, inofficiell serie där också amerikansk och fransk 1900-talspoesi presenterades.” (http://www.oversattarlexikon.se/artiklar/FiBs_Lyrikklubb; lesedato 10.04.18)

“The pioneer Book-of-the-Month Club [i USA] mailed its first book to its initial 5,750 members in April 1926; at year’s end there were ten times as many members and the club had gained the outstanding success that it still enjoys. At the end of the twentieth century there are hundreds of such clubs around the world.” (Kilgour 1998 s. 114)

Book of the Month “is a US-based monthly book subscription club in which you choose from a selection of 5 newly released/soon to be released (hardcover) books handpicked and curated by the Book of the Month judges for you to choose from each month. There is Book Of The Month (mostly adult fiction and non-fiction picks of all genres) and then the newer offshoot Book Of The Month YA club which features young adult/teen selections (again 5 selections each month). [...] it was founded in 1926 (and Ernest Hemingway was one of the inaugural authors picked!). [...] Each month you will get a choice of the 5 books on the website for the new month. It gives a “quick take” sentence about the book but if you click on the title of the book it will give you a full synopsis but also some quick little “good to know” bits about the book from it being emotional to any content warnings to knowing that it’s a good book for x, y, z. It also gives the little blurb by the judge who chose it about why they did.” (bloggeren Jamie i <https://www.perpetualpageturner.com/book-of-the-month-club-review/>; lesedato 19.05.20)

Den norske Bokklubben ble etablert i 1961 av forlagene Aschehoug og Gyldendal. De to forlagene Tiden og Cappelen ble medeiere i 1964 (Cappelen trakk seg i 1990 og startet sin egen bokklubb Cappelens Bokklubb i 1992). Bokklubben Nye Bøker startet i 1976.

“Bokklubbvirksomheten startet på 1960-tallet med Den norske Bokklubben som den første i 1961. I 1983 var det registrert i alt 25 bokklubber. Av disse var 6 bokklubber for barn. Bokklubbens Barn, Donald Ducks Bokklubb, Disney Junior Bokklubb, Donald Ducks Bokklubb 7 pluss, Barneringen og Barnas Bokpakke. Bokklubbens Barn, som eies av de store forlagene Gyldendal, Cappelen, Aschehoug og Tiden, gir ut både norske og oversatte bøker. Bøker av norske forfattere må være utgitt minst to år tidligere før de kommer som medlemstilbud. I sjeldne tilfeller gir bokklubben ut bøker som ellers ikke vil bli utgitt på grunn av for store produksjonskostninger. Bokklubbens Barn hadde i 1983 et medlemstall på 76 000, bare 5000 mer enn Donald Ducks Bokklubb med 70 000.” (Ruth Jenssen i Birkeland og Risa 1993 s. 157-158)

Bokklubber praktiserer vanligvis såkalt negativ opsjon, dvs. at kundene får tilsendt månedens bok hvis de ikke avbestiller den.

“Bokklubben Nye Bøker ble startet den 31. august 1976. Klubben har per 1. januar 2004 gitt ut 369 hovedbøker. Av disse er 209, eller 56 prosent, skrevet av norske forfattere. [...] 19 norske forfattere har hatt tre eller flere hovedbøker. Listen toppes av Gunnar Staalesen, Knut Faldbakken og Karsten Alnæs, tett fulgt av Kjartan Fløgstad, Herbjørg Wassmo og Tove Nilsen. Ni oversatte forfattere har hatt tre eller flere hovedbøker. Listen toppes av John le Carré, John Irving og Isabel Allende. Medlemsbladet Nye Bøker kommer ut cirka 20 ganger i året. Det inneholder bokomtaler, forfatterintervjuer, utdrag fra bøkene og tidligere utgivelser. Medlemmer får 12,5 % rabatt i forhold til bokhandelspris på bøkene som blir presentert i Nye Bøker. Hovedbøkene du ikke avbestiller, blir sendt portofritt rett hjem til postkassen din. Originalutgaven av boka får du kjøpt samtidig som den kommer i bokhandelen.” (<http://www.bokklubben.no/>; lesedato 06.08.12)

En bokklubb-utgave av et verk er en “edition of a book offered for sale by a book club on a mail-order basis. Copies may be purchased by the club from the publisher’s stock (usually at a discount) or specially reprinted for club distribution. An edition produced solely for distribution to book club subscribers can usually be distinguished from the trade edition of the same title by the inferior quality of paper and binding, the absence of a price on the dust jacket, and other distinctive markings” (Joan M. Reitz i http://lu.com/odlis/odlis_c.cfm; lesedato 30.08.05).

Den norske Bokklubben sendte i 1975 ut over 2 millioner bøker til sine medlemmer (ifølge et *Bindestreken*-nummer i 1975). “I bokklubbenes storhetstid var 80 prosent av medlemmene kvinner.” (*Dagbladet* 14. oktober 2013 s. 5) “[M]edlemmene i Den Norske Bokklubben har kåret bøkene hennes om Innhaugfolket til de mest populære i Bokklubbens historie.” (Heidi B. Amundsen i et forfatterportrett av Anne Karin Elstad, utgitt av Biblioteksentralen i 1993)

Eksempler på andre norske bokklubber: “Babyglede er en del av J. W Cappelens Forlag AS og er en nettbokklubb for gravide og småbarnsforeldre. [...] Bokklubben Energica har bøkene som utfordrer dine vante oppfatninger og viser deg dine ubegrensede muligheter som menneske. Her vil du finne mange herlig annerledes bøker for sjel, kropp og sinn. [...] Go’bokens mål er å støtte ditt barns utvikling – og å gi dere gode lesestunder sammen! Det gjør vi ved å tilby deg varierte og alderstilpassede barnebøker fra 0-6 år. Redaktøren vår har valgt ut barnebøker som styrker samspillet, barnets språkutvikling, sosiale kompetanse og kreativitet. Temaene vil bidra til at barnet lærer om seg selv og sine omgivelser. [...] Hegnar Medias Bokklubb tilbyr bøker innen økonomi, finans og næringsliv. [...] Hobbyklubben er et stort felleskap for deg som liker å være kreativ, enten du maler, strikker, hekler eller syr. Her møter du de aller beste av norske forfattere innen hobbyverden!” (<http://www.fou.no/katalog/bokklubber>; lesedato 06.08.12)

“I 1988 ble det solgt 800 000 bøker til barn og ungdom gjennom bokklubbene [...]. Bøkene kommer hjem til medlemmene med posten. Sammen med bøkene følger medlemsblad som orienterer om nye bøker og eventuelle andre tilbud. For foreldre

er et bokklubbmedlemskap til barna en enkel måte å sikre dem bøker på.” (Ruth Jenssen i Birkeland og Risa 1993 s. 157)

“I 2006 kjøpte Bokklubbene nettbokhandelen Bokkilden fra Schibsted og fusjonerte denne med sin egen nettbokhandel MAO.” (*Dagbladet* 8. januar 2011 s. 69)

“From the point of view of traditional print culture there have been several waves of digitization of the book trade. The first consisted of book clubs using address databases for targeted marketing to various demographic groups, gradually identifying smaller and smaller segments of the market, increasing cost-effectiveness in advertising and enabling book publishers to discern prospective groups of buyers.” (Johan Svedjedal i http://www.littvet.uu.se/forskning/Publikationer,+avhandlingar+och+oppsatser/skrifter_littsoc/literary_web_introduction/; lesedato 12.08.16)

I 2009 ble Norges første dokumentarbokklubb etablert (*Aftenposten* 21. august 2009 s. 8). “Bokklubben Fakta er Norges største bokklubb for deg som ønsker kunnskaper og gode leseopplevelser. Du vil få tilbud om bøker som speiler verden og samfunnet vi lever i, som er aktuelle, interessante og som holder deg oppdatert.” (<http://www.bokklubben.no/SamboWeb/>; lesedato 19.09.12) Første bok i 2009 var Mads Gilbert og Erik Fosses *Øyne i Gaza* (2009).

Det har blitt hevdet at de norske bokklubbene “satser på få og utvalgte forfattere. Begrep som klippekortforfattere, gjengangere og bokklubbadel er samlebetegnelser som brukes om forfattere som ofte blir utgitt i bokklubb. [...] Bokklubbavtalen fra 1976 ble reforhandlet i 1992. Fram til 1992 gjaldt en regel som påla bokklubbene å opprettholde en tre års karanteneperiode for forfatterne sine. En forfatter måtte med andre ord vente tre år fra han/hun kom med hovedbok, til neste hovedbokutgivelse. Bokklubbene ble på denne måten pålagt en viss spredning i forhold til hvilke forfattere de presenterte med hovedbøker. Da avtalen ble reforhandlet i 1992, gikk man bort fra denne ordningen, fordi den ikke ble sett som nødvendig. En forfatter kan nå komme i bokklubb hvert år. [...] Forfatterne som kom med sin første hovedbok sent på 70-tallet eller tidlig på 80-tallet har naturlig nok hatt flere muligheter til å gi ut hovedbøker enn de forfatterne som har kommet til etter hvert. Derimot er det bemerkelsesverdig at det er færre fra bokklubbadelen som kom med sin første hovedbok i bokklubb i løpet av siste halvdel av 80-tallet, enn det har vært på midten 90-tallet. Dette er oppsiktsvekkende fordi man naturlig nok ikke kan forvente at de bokklubbdebuterende på 90-tallet skal ha rukket å bli adlet. Forfatterne som kom inn i bokklubb sent på 80-tallet, derimot, har hatt flere muligheter til å komme i bokklubb, uten at det ser ut til å ha hatt noen innvirkning.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Reforhandlingen av bokklubbavtalen er den bakenforliggende årsaken til at det i det hele tatt kan være noen forfattere med bokklubbdebut på 90-tallet blant de adlede. De tre dette gjelder, Anne Holt (6 hovedbøker i Nye Bøker), Anne Karin Elstad (3 i Nye Bøker) og Karin Fossum (også 3 i Nye Bøker), har kommet forholdsvis tett i løpet av 90-tallet. Det samme gjelder andre som ligger høyt på listen over mye utgitte forfattere. Forfattere som fram til 1992 kom fast hvert tredje år, kommer nå nærmest årlig. Blant disse er Gunnar Staalesen (77, 83, 86, 91, 93, 95, 97, 98), Knut Faldbakken (78, 82, 85, 88, 91, 93, 96, 97) og Herbjørg Wassmo (83, 86, 89, 92, 95, 97). De fleste av forfatterne fra bokklubbadelen har kommet med to eller flere hovedbøker etter opphevelsen av karantenen. Dette står i kontrast til situasjonen på 80-tallet, da de færreste kom like ofte som regelen tillot. Man må imidlertid være klar over at antallet hovedbøker har økt i løpet av de siste årene. Dette fører til at selv om man nå satser tungt på bokklubbadelen, er det fortsatt plass igjen til enkelte nye forfattere.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

Forfatteren Bror Hagemann har kritisert utvalget av bøker i Bokklubben Nye Bøker: “Naiv. Super (Loe), Berlinerpoplene (Ragde), Innsirkling (Tiller), Min Kamp 1 (Knausgård) er bare få av utallige eksempler på bøker som ble refusert for utgivelse i Nye Bøker, neppe fordi redaktørene mente de var så dårlige, men fordi man ikke trodde de ville selge godt nok. I stedet slapp man fram en lavine av middelmådig krimlitteratur og annen oppskriftsprosa, ispedd en og annen forventet kritikkersuksess, for å opprettholde kvalitetsimaget. “Det beste! Det beste!” Etablerte forfattere ble hyret inn, og lot seg kjøpe, til å gi overstrømmende anbefalinger av bøker de privat kunne innrømme at de knapt orket å lese ferdig. [...] Etter at bokklubbobla sprakk i og med bransjeavtalen av 2005, som fratok dem privilegier, har forlagene og deres ulike salgskanaler (i vår tid gjerne ett og samme konsern) igjen hovedansvaret for å få litteraturen ut til folket, og de tar oppgaven på alvor. Spissingen og målstyringen mot visse markedssegmenter og målgrupper blir stadig mer profesjonell. I virkeligheten eksisterer det i dag en kompakt mur av kampanjetiltak, slagord og ulike former for blendverk mellom den alminnelige leser og litteraturen, en mur man skal være ualminnelig interessert og/eller kvalifisert for å trenge gjennom.” (<http://www.dagbladet.no/>; lesedato 07.06.11)

Kristenn Einarssons bok *En bokpushers bekjennelser* (2012) handler blant annet om hans tid som leder for Den Norske Bokklubben. “ “Det store folkeopplysningsprosjekt” ble det kalt, da Den Norske Bokklubben ble stiftet i 1961 med mektige Knut Giæver ved roret. Den unge islendingen Einarsson ble hans kronprins. Han ble direktør i de samlede Norske bokklubber som på sitt beste solgte mer enn 70 prosent av all skjønnlitteratur. I 2003 hadde de 750 000 medlemmer, og sendte ut 3,3 millioner bøker. Økonomen Einarsson er med rette stolt av tallene. For oss lesere derimot, virker de skremmende. Ikke bare fordi det går opp for oss hvor mye makt disse folkene har hatt over vår litterære smak. Men også fordi en forstår hvor mye det har hatt å si for forfattere som enten kom inn i varmen eller ble holdt utenfor. Einarsson føyer av kritikere, som blant påviste at de samme ni navnene

hadde femti prosent av hovedbøkene over en tiårsperiode. Han hevder, tildels med rette, at Bokklubbene også har tatt ansvar for den smalere litteraturen. Selvkritikken ligger i den feilslåtte strategien i tiden før de mistet gullavtalen; for mange gratisbøker, for mange hovedbøker, for opptatt av inntjening.” (*Dagbladet* 13. februar 2012 s. 43)

“Forlagene drev en gang svært lønnsomme bokklubber. Men forlagene ble grådige: “Månedens bok” kom stadig oftere, tilbudet ble stadig mer bestselgerorientert. Bokklubbene ble stadig mer oppfattet som pengemaskiner, deres status som kulturbærere ble svekket. Kanskje presset de både myndigheter og medlemmer for hardt. Til slutt mistet de slik sin unike privilegium: Retten til å selge nye bøker billigere enn alle andre.” (*Dagbladet* 11. april 2014 s. 65) “Bokklubbene fikk selge bøkene 25 prosent billigere enn fastprisen – tok store markedsandelen fra bokhandelen og tjente grovt med penger. Så fjernet politikerne denne prisfordelen og bokklubbene startet nedturen.” (forlegger Ivar Tronsmo i *Dagbladet* 6. januar 2012 s. 57)

“Når bokklubbene måtte øke antall måneder [og dermed “Månedens bok”] fra 12 til 27 for å få opp volumet, og når hver tredje bok som ble sendt ut var gratis, var strikken tøynd til bristepunktet. Nå innrømmer han [bokklubbsjef Kristenn Einarsson] at de beste bøkene og de han selv har likt best, har solgt minst som hovedbøker. Han har likevel visst at disse bøkene har vært helt nødvendige for å opprettholde bokklubbenes renommé. Kulturell kapital sminker økonomisk kapital.” (*Morgenbladet* 9.–15. mars 2012 s. 38)

“Bokklubbene har fra enkelte hold blitt kritisert for å ikke satse tilstrekkelig på kvalitet, samtidig som de fra annet hold, roses for den høye litterære standarden de holder. Mye tyder på at begge fløyer har delvis rett i sine påstander. Med bakgrunn i hva det norske litterære feltets ortodokse aktører definerer som god kvalitet, kommer norske bokklubber bedre ut av det enn svenske. Ved en sammenligning med de to store bokklubbene i Sverige, Bonniers Bokklubb og Månadens Bok, finner vi at de norske bokklubbene i større grad har lagt seg på en linje med kvalitetsutgivelser. Svenske bokklubber satser mer på det som defineres som underholdningslitteratur, og har få pretensjoner om å framstå som kulturaktører” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12).

“Bokklubbene er eid av kulturforlagene Aschehoug og Gyldendal, betjent av regulert statlig kulturpolitikk og støtteordninger med basis i det samfunnsnyttige, og har bred dekning i media. Praksisene i det litterære feltet utgjør dermed til sammen ett nettverk av relasjoner hvor bokklubbene garanterer bokklubbens verdi for medlemmet. For aktørene i feltet vil dermed interessen rundt den nasjonale skjønnlitteraturen være en fordel. Administrerende direktør i De norske Bokklubbene Kristenn Einarsson, konkluderer på en konferanse med følgende: “Maken til sammenfall mellom litteraturkritikernes vurdering av forfatterskap og

bokklubbutgivelser finnes ikke andre steder enn i annerledeslandet [Norge]” (Einarsson 1994:77). Norske bokklubber anser seg selv som bedre leverandører av nasjonal kvalitetslitteratur, og dermed mindre kommersielt orienterte enn svenske bokklubber hvor denne andelen er betraktelig lavere. Men, i Norge selger nasjonal litteratur best. Det ligger altså også her vel så mye kommersielle interesser som kulturpolitiske hensyn til grunn for satsningen på ny, norsk litteratur.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Norskandelen har altså holdt seg bra, med tre klubber og 40 årlige utgivelser er norskandelen fremdeles rundt 50 prosent. Det er imidlertid ikke grunn til å utelukkende forklare dette med bokklubbens kulturpolitiske ansvar og deres omtanke for den norske litteraturen. Oversiktene vi har presentert viser at det er Nye Bøker som utgir absolutt flest norske titler. Samtidig er det en kjensgjerning at det er Nye Bøker som står først i køen når nye titler skal velges. At Nye Bøker velger så vidt mange norske titler er en klar indikasjon på hvor populære de norske titlene er. Salgstallene for hovedbøkene i Nye Bøker bekrefter dette. De norske titlene selger jevnt over bedre enn den oversatte litteraturen [...]. På bakgrunn av dette kan man derfor anta at det er vel så mye kommersielle som kulturpolitiske hensyn som ligger til grunn for den store økningen i norske utgivelser.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Tidligere fikk Nye Bøkers medlemmer tilbud om en ny hovedbok i god tid før utgivelsesdatoen. Dermed fikk de boken hjem i posten tett opp til utgivelsen, og på denne måten kunne den eventuelle bakteriekulturen raskt begynne å spre seg. Da boken kom i bokhandelen var den allerede kjøpt av mange tusen lesere. På denne måten var det bokklubbene som dro i gang spredningen av den enkelte tittelen. I dag fortøner imidlertid dette seg noe annerledes. Det er ikke lenger slik at Nye Bøker presenterer bøkene i forkant av utgivelsesdatoen. Medlemmene får nå tilbud om månedens bok samtidig som den slippes i bokhandelen. Dermed kan bokklubbene dra nytte av, eventuelt unngjelde for, den medieomtalen hver enkelt utgivelse blir til del. Det er ikke lenger Nye Bøker, men bokhandlene og avisene som først presenterer nye bøker. Man må imidlertid være klar over at Nye Bøker antar bøkene i lang tid før utgivelsen, slik at de fortsatt antar nye bøker på eget grunnlag uavhengig av den mottakelsen bøkene får når de kommer i bokhandelen. Det faktum at Nye Bøker nå presenterer bøkene etter at de har blitt anmeldt i avisene vitner dessuten om en sterk tro på eget produkt. Det kan synes som om Nye Bøker er trygge på at bøkene de tilbyr medlemmene sine holder et høyt nok litterært nivå til at de kan vente på mottagelsen i media.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Forfattere får som nevnt en lavere royalty for salg gjennom bokklubb enn de gjør for titler solgt i bokhandel. Dermed kan man si at det er bokklubbforfatterne, og ikke bokklubbene, som finansierer de andre forfatterne. Bokklubbene betaler til sammen 14 prosent royalty til forfatteren og Forfatterforeningen for bokklubbøker,

noe som er langt mindre enn det forlagene og Kulturrådet må ut med i royalty for salg gjennom bokhandel. Imidlertid går bare ni av disse 14 prosentene til forfatteren. Denne fordelingen gjør at det absolutt er forfatternes solidaritet som blir satt på prøve. Faktisk blir så mye som 1/3 av forfatterens potensielle inntekter fordelt på de andre forfatterne i Forfatterforeningen. Dette har blant annet ført til at Knut Faldbakken meldte seg ut av Forfatterforeningen i 1991 i protest mot pengestrømmen fra bokklubb til Forfatterforeningen.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Formann i Forfatterforeningen, Geir Pollen, er på krigsstien for å få bokklubbene til å ta kontroll over det han kaller “vervebokspiralen”. Det startet for alvor i 1995: Cappelen hadde til da tapt flere millioner kroner på sin bokklubbsatsning. I et forsøk på å kapre marked fra De norske Bokklubbene, avskaffet Cappelens bokklubber kjøpsforpliktelsene; man slapp altså å kjøpe fire bøker i året. I 1999 så De norske Bokklubbene seg nødt til å følge etter – og kanskje var det ingen som forutså konsekvensene for det totale boksalget i Norge. Bokelskere kunne nå melke bokklubbsystemet til fulle – motta velkomstbøker, melde seg ut, melde seg inn i en ny klubb, få nye bøker. Også videre. De siste fem årene har stadig flere skjønt at de kan fylle bokhyllene av portopenger alene. I fjor sendte norske bokklubber ut 1,5 millioner bøker i kategorien velkomst- og vervepremier. - Dette er svært alvorlig for forfatterne og bokhandlerne. Et så stort gratisbokvolum innebærer en ikke ubetydelig trussel mot omsetningen av ny norsk skjønnlitteratur i bokhandlene, og forfatterne får meningsløst lite betalt for disse bøkene, sier leder i Forfatterforeningen, Geir Pollen. [...] Administrerende direktør i De norske Bokklubbene, Kristenn Einarsson, peker på at antallet gratis velkomstbøker også er med på å bygge opp enkelte forfatteres leserkrets. [...] Det økonomisk attraktive ved å komme i bokklubb ligger i det store salgsvolumet; forfatteren kan regne med et minimumssalg på 40.000 eksemplarer. [...] Bokklubben Nye Bøker har i dag cirka 250.000 medlemmer, og er størst av de i alt 13 klubbene under paraplyen til De norske Bokklubbene. Klubbkonsernet som helhet teller en medlemsmasse på 725.000, høyest i verden målt i forhold til innbyggertall. Man regner med at De norske Bokklubbene står for omtrent 70 prosent av salget av skjønnlitteratur i Norge.” (*Morgenbladet* 26. mars–1. april 2004 s. 23)

“For DnB er det av stor betydning å skape nye lesere og med det potensielle medlemmer. Ved å sikre at bokens verdi i samfunnet forblir viktig, sikres dermed bokklubbenes eksistens i det litterære feltet. Det blir på bakgrunn av dette legitimt å stille seg spørsmål om hvorvidt bokklubbene gjør dette ut fra en ideell tanke om å spre litteraturen ut til folket, eller er det først og fremst for å skape nye lesere og i neste omgang nye medlemmer? På bakgrunn av dette kan man slå fast at DnBs Grunnsyn er ideelt, mens praksisen deres er kommersiell, tidligere uttrykt som Katedral og Børs.” (<http://www.dagbladet.no/litteratur/ordskiftet/tema/bokklubbene/kap6.doc>; lesedato 26.07.12)

“Norske bokklubber synker hurtig og håpløst som en hvilken som helst annen depresjonsrammet aksje. Klubbene mistet et konkurransefortrinn da de i 2005 tapte eneretten til å gi 25 prosent rabatt på nye bøker, og ifølge Bok og Samfunn har klubbenes samlede omsetning falt med cirka 37 prosent på disse fem årene. Aller verst er det trolig for den tidligere bransjegiganten De norske Bokklubbene: Driftsresultatet etter avskrivninger til og med tredje kvartal 2009 er minus 14,4 millioner.” (*Morgenbladet* 4.–10. desember 2009 s. 31)

“Tanum Lydbokklubb [...] Kos deg med lydbøker på øret! Få et bredt utvalg av kvalitetslydbøker til gode priser. Lydbøker er en meget fin måte å “lese bøker” på. Du kan få lest boken din omtrent hvor du vil. En Lydbokklubb kan også være løsningen for deg som sliter med å få tid å “lese” bøker i en travel hverdag. [...] Det er ingen kjøpsforpliktelse i Tanum Lydbokklubb, men en må være medlem i ett år etter innmelding.” (<https://bokklubb.club/lydbokklubber/>; lesedato 14.05.20)

Den amerikanske tv-stjernen Oprah Winfrey “stiftet bokklubb som et månedlig innslag i TV-showet sitt, noen har anslått at Oprah med sine bokanbefalinger har solgt 55 millioner bøker. [...] Oprah kunne lekse opp for både seere og gjester: Da en forfatter i bokklubben hennes måtte innrømme å ha diktet opp store deler av sin egen selvbiografi, ble både han og hans forlegger kalt inn til nytt besøk i studio for en grundig skjennepreken.” (*Dagbladet* 28. mai 2011 s. 75)

“I 2001 ble [Jonathan] Franzens roman “Korrigeringer” valgt ut til Oprah Winfreys bokklubb. Kort tid etter uttrykte forfatteren blandede følelser over å bli utvalgt, og bekymring for at romanen dermed ville bli sett på som en roman kun for kvinner. Dette fikk Winfrey til å avlyse det planlagte talkshowintervjuet med forfatteren. Konflikten, som nå er avsluttet, fikk stor medieoppmerksomhet og gjorde at Franzen ble kalt “pompøs” og “elitistisk” i media.” (*Dagbladet* 19. oktober 2010 s. 60)

“Franzen både tiltrekkes og frastøtes av forbrukersamfunnet, og hans ærlighet som forfatter ligger i at han klarer å romme begge to. Det gjør ham imidlertid litt frustrerende som filosof og spesielt håpløs som markedsfører av egne bøker, begge yrker som krever at du kan ta et klart standpunkt. Det siste fikk vi et minneverdig eksempel på i Oprahs bokklubb etter publikasjonen av *Korrigeringer*. Boken ble valgt inn som månedens hovedbok, noe Franzen godtok samtidig som han kritiserte Oprah for å drive for kommersielt, hvilket igjen fikk henne til å trekke tilbake innbydelsen. Med dette klarte Franzen å bli uvenner med både Oprahs forsvarere og de som var helt enig i kritikken av henne. (*Frihet* ble i 2010 tatt med i bokklubben.)” (*Morgenbladet* 3.–9. august 2012 s. 42)

“Bøkene hun valgte til bokklubben sin, fikk økt opplaget med en million i snitt. [...] Oprah-fansen jeg snakket med i Chicago, var alle nyanserte i sitt syn på henne. En av dem, som hadde reist fra Colorado, la ikke skjul på at det var mye ved Oprah hun ikke hadde sansen for; bokklubben tok bare for seg sørgelige ting, og all den

der gavegivingen til publikum var nå mest bare produktplassering.” (Johan Jensen i *Morgenbladet* 17.–23. juni 2011 s. 22)

“Exciting news for bookworms and feminists everywhere: Emma Watson has launched an online feminist book club, and she wants everyone to be involved. The actress, UN ambassador and feminist campaigner decided to call the club “Our Shared Shelf”, after asking her Twitter followers to suggest names. Our Shared Shelf will run as an interactive page on the books site goodreads.com. [...] Watson plans to choose a book to read every month, then open a public online discussion about the work during the month’s last week. Her first selection? Feminist pioneer Gloria Steinem’s memoir *My Life on the Road*, an account of her early years as a journalist and activist.”

I byen Varberg på den svenske vestkysten ligger “Hotell Gästis”. Eieren av hotellet har lagd en egen “bokklubb” for alle gjester: “Alle gjestene blir for øvrig tvangsinnmeldt i Gästis bokklubb. Medlemskapet innebærer at de får tilgang til hele boksamlingen [i hotellet], og at de får ta med seg en bok hjem, forklarer han [Lasse Diding]. Dessuten: Det er lov å stjele, selv om man egentlig skal betale ti kroner per bok hvis man vil ha flere enn den ene. [...] Uansett hvor på hotellet du befinner deg, er det alltid en bok innen rekkevidde.” (Bok & samfunn og Notabene bokhandelkjedes gratismagasin *Bokvår*, 2010)

Litteraturkritikeren Karin Haugen sa i et intervju: “Disse bøkene speiler de verste sidene ved damebladkulturen. Cappelen Damms bokserie “Happy Tears” lanseres i en katalog der leserne får “oppskriften på en tre-retters kjærlighetsmeny som du kan overraske kjæresten med”. Eller ta Bokklubben, den lavpannede feminiseringens spydspiss. De pusher litteratur like ivrig som frottéhåndklær, tøfler og digital ernæringsvekt. Bokklubben har i 2013 en egen kategori for hold in-produkter som Trinny og Susannahs “All in body smoother”. Hvorfor skal boklesere møtes av dette? Kan ikke kvinner få gå til litteraturen som lesere, uten å presses inn i damebladenes univers?” (*Morgenbladet* 26. april–2. mai 2013 s. 39)

Den norske bokklubben “har i årevis vært den lavpannede feminiseringens spydspiss: I stedet for å gjøre bokklubben til et sted der mennesker kan finne litteratur, har de innskrenket det til et sted der *kvinner* kan finne litteratur – og frottéhåndklær, og telys, og parmesankvern, og digital ernæringsvekt. Bokklubben har i dag en egen kategori for hold in-produkter som Trinny og Susannahs “All in body smoother”.” (Karin Haugen i *Klassekampens* bokmagasin 23. mars 2013 s. 2)

På grunn av postvesenets store innsats med å frakte bøker, fikk Norsk Postforbund i 1975 overrakt som gave 230 bøker fra Den norsk Bokklubben. Disse bøkene ble levert til Skiphelle feriehjem ved Drøbak, der mange postbud tilbrakte sin sommerferie (*Bindestreken*-nummer i 1975).

I Tyskland ble det i årene mellom 1918 og 1933 etablert over 40 bokklubber, og de fleste prøvde å fylle ut nisjer i bokmarkedet som de vanlige bokhandlene ikke dekket, f.eks. arbeiderlitteratur (Schütz 2010 s. 75). Den sosialdemokratisk orienterte Büchergilde Gutenberg ble grunnlagt i 1924 og hadde i 1933 ca. 85.000 medlemmer. En av de største bokklubbene i Tyskland i denne perioden var Der Bücherkreis, med over 400.000 medlemmer (Schütz 2010 s. 75). Til sammen hadde tyske bokklubber fram til 1940 omtrent 1,7 millioner medlemmer.

Mikkjel Fønhus' villmarksroman *Troll-elgen* (1921) ble oversatt til tysk i 1926. "Det tyske forlaget som ga ut *Troll-Elgen* ble seinere overtatt av en nazistisk bokklubb. Bokklubben brukte boka både som vervebok og velkomstbok, og den fikk dermed et opplag i Tyskland på over 450 tusen eksemplarer." (Tom Brenne i *Bokvennen* nr. 4 i 1999 s. 19)

I 1949 ble det i Tyskland etablert en Wissenschaftliche Buchgesellschaft, som fungerte både som forlag og bokklubb, med utgivelser beregnet primært på akademikere og studenter (Schütz 2010 s. 75).

De vesttyske bokklubbene stod i 1960-årene for ca. 8 prosent av landets omsetning av bøker, mens tallet Tyskland i 2002 hadde sunket til ca. 3 prosent. Det var på 1990-tallet den store krisen inntrådte. Publikum var ikke lenger like villig til å forplikte seg til å kjøpe et visst antall bøker, og tilgangen på billige bøker både i bokhandelen og på Internett økte (Schütz 2010 s. 76).

Alle artiklene og litteraturlista til hele leksikonet er tilgjengelig på <https://www.litteraturogmedieleksikon.no>